

ORTAK PAZAR, ORTAK PAZARDA SOSYAL MESELELER
ve
İNGİLTERENİN DURUMU

Dr. Ekmel ZADIL

Istanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi

G İ R İ Ő

Sosyal Siyaset Konferanslarının bu seneki (1964) serisinde günün en aktüel konularından birini teşkil eden ve memleketimizin durumunu muhtelif yönlerden ilgilendiren «Ortak Pazar» meselesini ele aldım. Bu konuyu seçerken, konunun önemi kadar İngiltereye, İngiltere hükümetinin davetlisi olarak katıldığım «Wilton Park» toplantısı da âmil olmuştur. Bu bakımdan dolayı 5 fasılda topladığım konuşmamın I inci kısmım Ortak Pazar fikrinin doğuşu ve Andlaşma ve Sosyal meseleler teşkil ederken, II nci kısmını memleketimizin ve bilhassa İngilterenin durumuna tahsis edeceğim.

-
- I — Müşterek Pazar Fikrinin Doğuşu
  - II — Roma Andlaşması
  - III — Sosyal Haklar ve Sosyal Siyasetle İlgili Faaliyetler
  - IV — Türkiyenin Durumu
  - V — İngilterenin Durumu ve Wilton Park Konferansı.

I — MÜŞTEREK PAZAR FİKRİNİN DOĞUŞU

Bütün Avrupada son derece tahripler vücuda getiren 2. Dünya harbi, Avrupamn bir çok devletlerini harabe haline getirmişti. Birbirleri ile çok yakınlık arzeden, aynı an'aneler içinde, aynı kültür kademelerinden yetişmiş ve olgunlaşmış, aynı dinî akide ve bağlara

sahip, aynı medeniyetin öncülüklerini yapmış, sosyal ve ekonomik sahalarda bu kadar benzerlik arzeden bu milletlerin birbirlerine barbarca saldırmalarının neticesi, hemen hepsinin harpten çok büyük zararlarla çıkmalarına âmil olmuştur. Sureta galipler bulunmasına rağmen, bunların da mağlûplardan fazla bir farkları yoktu; zira can, mal, mesken ve moral sahalardaki kayıplardan galipler de masun kalmamıştı.

1945 senesi ortalarında Avrupa medeniyeti çökme tehlikesi arz ediyordu. Avrupa'nın çöküşü, Batı medeniyetinin tamamıyla inki-razına yol açabilirdi. Sovyet Rusya bu çöküşün bir an evvel tahakkuku için elinden gelen gayretlerin azamisini sarfediyordu. Batı medeniyetini kurtarmak için bir şeyler yapmak gerekiyordu.

İşte 1947 senesinde Marshall plânı bu görüşlerle meydana çıkmıştır. Marshall plânı ortaya çıkmış ve zamanımıza kadar devam etmekte olan, bütün dünya âleminin ekonomik kalkınmasını sağlayan yardımlar bu zihniyetin eseridir.

2. Dünya Harbinin başlangıcına kadar olan millî ve milliyetçilik anlayışında bir takım değişiklikler zarurî olarak meydana gelmiştir. Millî fikrin yerine Milletlerarası çalışmalar hâkim olmuştur. Ortak Pazar fikri milletler üstü bir takım hüküm ve esaslar getirmekte ve bu bir bakıma millî hükümler haklarında bir takım tahditler vazetmektedir. Ancak asrımız artık 19. asır milliyetçilik prensiplerinden, bakalarını sağlamak için kendi şuuruları ile bir takım fedakârlıklar yapmak zaruretinde kalmıştır. Daha 1919 da kurulan «Cemiyet-i Akvam» bu yoldaki ilk adımdır. İki Dünya harbi arasında mevcudiyetini idame ettirmiş olan bu müessese bir takım faaliyetlerine meselâ 1935 senesinde İtalya - Habeşistan harbinde aldığı tedbirler, istenen ve umulan neticeyi vermemişti. Palyatif tedbirlerin hiç bir surette Batı medeniyetini kavrayamayacağı 2. Dünya Harbinin patlak vermesiyle meydana çıkmıştı. Cemiyet-i Akvamın kurduğu birçok teşkilâtlar arasında bu güne kadar, bir tek müessese ayakta durabilmiştir, ki o da hergün biraz daha artan ve yüzü mütecevaz üye devlete sahip bulunan I. L. O. (Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı) dır. Bir nevi Milletlerarası Çalışma Bakanlığı olan I. L. O. nun merkezi Cenevre'de olup yakın ve Orta Doğu bürosu da bilindiği gibi memleketimizde ve İstanbul'da bulunmaktadır. I. L. O. bu güne kadar kabul ettiği 120 kadar sözleşme ile sosyal alanda çok büyük başarı sağlamıştır.

İkinci Dünya Harbinden sonra 1945 de Sanfransisko toplantısında kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, Güvenlik Kurulu gibi bir organa da sahip olmasına rağmen insanlığın arzuladığı devamlı sulh ve sükûnun bildiğimiz sebeplerle sağlanamayacağını ortaya çıkarmıştır. Bu müessesenin Anayasasında mevcut olan ve sadece dört büyük devlete tanınmış olan veto hakkı bu müesseseye bağlanan ümitlerin gerçekleşmemesine âmil olmuş ve bilhassa Sovyet Rusyanın tutumu hür Dünya âlemini bir nev'i iki ayrı kutba bölmüştür. Dünya iki kutba ayrıldıktan sonra görülmüştür ki, Batı medeniyeti parçalanmalar ile değil (A. B. D.'de 48 - 50 eyalet, İsviçre'de 22 Kanton veya Almanya'da 12 Land) ancak birleşmeler ile muhafaza edilebilir,

Bir vakitler «Hansa Birliği» gayet iyi neticeler vermişti ve İkinci Dünya Harbi sıralarında Hitler kendisinin Reischumhur, Mussolini'nin de Başvekil olacağı bir Avrupa devleti dahi tahayyül etmişti.

Ortak Pazar, Roma Andlaşması gereğince altı Avrupa ülkesi arasında iktisadî bir birlik kurmak, malların ve hizmetlerin mübadelesinde her türlü engeli kaldırmak amacıyla kurulmuştur. 20. Asırda milletler artık romantik dar zihniyetli katı milliyetçilik anlayışını terkedip bloklar halinde gruplaşmaktadırlar.

Ortak Pazar İktisadî entegrasyon fikrinin meyvasıdır. Bu fikir ilk defa 1955 senesinin Haziran ayında Messina Konferansında ortaya atıldı ve Avrupa Kömür ve Çelik Birliğini kuran Devletlerce hararetle karşılandı. Spaak'm riyasetinde milletlerarası bir komisyon, bu konuda bir rapor tanzim etti. Netice olarak 1957 senesi Mart ayında Roma Andlaşması Belçika, Federal Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Lüksemburg arasında imzalandı. Ortak Pazarın gayesi sadece Avrupa devletleri arasında mücerret bir gümrük birliğini tesis değil, fakat Avrupa devletlerinin ekonomilerinde vahdet'i temin etmek, bölgeler arası ekonomik farkları izale etmek, geri kalmış devletlerin kalkınmalarına yardımcı olmak ortak bir ticaret politikasıyla Milletlerarası mübadelelerdeki tahditleri tedricen ortadan kaldırmaktır.

Bu İktisadî ve Siyasî Entegrasyon hareketi karşısında Avropanın tabii üyesi olarak memleketimizin seyirci kalamıyacağı aşîkârdı.

II — ROMA ANDLAŞMASI

Ortak Pazar Devletlerine Roma Andlaşmasıyla yükletilmiş vazifeleri yerine getirebilmek maksadıyla şu organlar kurulmuştur :

- 1 — Meclis,
- 2 — Konsey,
- 3 — Komisyon,
- 4 — Adalet Divanı.

Her organ andlaşmanın kendine tanıdığı yetkiler dahilinde hareket eder. Bu dört organdan ayrı olarak istişari mânada bir iktisat ve bir de sosyal komite mevcuttur ki, bunlar da konsey ve komiteye yardımcıdırlar.

1 — *Meclis* :

Meclis Ortak Pazar devletleri parlâmento gruplarından meydana gelir, yani bir nevi Ortak Pazar parlâmentosu mesabesinde dir.

Mezkûr delegelerin sayısı aşağıdaki şekilde tesbit edilmiştir:

Belçika	14
Almanya	36
Fransa	36
İtalya	36
Lüksemburg	6
Hollanda	14

Meclis, bütün üye devletlerde yeknesak bir usule göre tek dereceli seçim yapılmasını mümkün kılacak projeler hazırlar.

Meclis, her sene bir toplantı yapar, ve Ekim ayının üçüncü sa- lısında kendiliğinden toplanır.

Meclis, üyelerinin ekseriyetinin, konsey'in ve komisyonun talebi üzerine fevkalâde toplantı yapabilir.

2 — *Konsey* :

Konsey, üye devletlerin Bakanlar Kurulu mesabesinde olup bakanlardan terekki eder. Bir nevi Ortak Pazar Devletleri Bakanlar Kuruludur.

Andlaşma ile tesbit edilen gayelerin kuvveden fiile çıkarılmasını temin maksadiyle, üye devletlerin umumî iktisadî politikalarının koordinasyonunu sağlar; bundan başka asıl özelliği karar verme yetkisini haiz olmasıdır.

Ortak Pazar devletleri, hükümetlerini temsilen üyelerinden birini Konseye delege olarak gönderir.

Konsey kararları, Andlaşmada aksine hüküm bulunmadığı takdirde, mürettep âzanın ekseriyeti ile alınır.

Konsey kararları için mevcut ekseriyetin şart olduğu hallerde nisabları Ortak Pazar devletleri için şöyledir:

Belçika	2
Almanya	4
Fransa	4
İtalya	4
Lüksemburg	1
Hollanda	2

Bunların haricinde her hangi bir karar ittihazı için;

- Komisyonun teklifi üzerine karar alınması gereken hallerde asgarî 12 oy,
- Diğer hallerde en az 4 üye devletin lehte oyunu ifade eden asgarî 12 oy elde edilmesi icap eder.

Konsey, komisyonun mütalâasını da alarak, Andlaşmada derpiş edilen komitelerin statüsünü tanzim eder.

3 — Komisyon :

Andlaşma hükümlerinin gereği gibi yerine getirildiğinin ve alınan kararların tatbikine nezaret eder. Kendisince lüzumlu görülen veya andlaşmaya mevzu teşkil eden meseleler hakkında tavsiyelerde veya mütalâalarda bulunur. Ayrıca, andlaşmada derpiş olunan şartlar dahilinde re'sen kararlar alır ve konsey kararları ile meclis kararlarının hazırlanması çalışmalarına katılırlar.

Komisyon, beş yıl, meclis oturumunun açılmasından en az bir ay evvel bu camianın faaliyetleri hakkında umumî bir rapor yayımlar.

Komisyon, ehliyet ve liyakatlerine müsteniden seçilmiş olan 9 üyeden müteşekkildir.

Komisyon üyelerinin adedi, Konseyin ittifakla alacağı kararla azaltılabilir veya artırılabilir.

Komisyona münhasıran üye devletlerin teb'aları üye olabilirler. Komisyonda, aynı devletin tabiyetini haiz ikiden fazla üye bulunamaz.

Komisyon üyeleri, mutlak bir serbesti içinde ve camianın menfaatine uygun şekilde vazifelerini ifa ederler. Komisyon üyeleri vazifelerini yaparken hiç bir teşekkül ve hükümetten talimat istemez ve almazlar. Her üye devlet, komisyon üyelerini vazifelerini ifa ederken hiç bir türlü tesir altında bulundurmayaacağını taahhüt eder. Vazifelerinin devamı müddetince, ücretli veya ücretsiz diğer herhangi bir meslekî faaliyette bulunamazlar.

Komisyon üyeleri, üye devletler hükümetlerinin mutabakatları ile tâyin edilir. Komisyon üyelerinin vazife müddeti 4 senedir. Eski üyelerin yeniden tâyini caizdir.

Komisyon üyeliğinin sona ermesi; vazife müddetinin dolması, istifa veya vazifeden af suretiyle olur. İlgilinin yerine geri kalan müddet için bir başkası tâyin olunur. Fakat tâyin yapılmasına lüzum olmadığına komisyon ittifakla karar verebilir.

Üyelerden biri gerekli vasfını kaybettiği veya ağır bir kusur islediğinde, konsey yahut da komisyonun müracaatı üzerine Adalet Divanı tarafından vazifeden affedilir.

Komisyon kararları üye adedinin ekseriyeti ile alınır.

4 — *Adalet Divanı* :

Andlaşmanın tefsir ve tatbikinde hukuka riayeti sağlar. Adalet Divanı 7 hâkimden teşekkül eder.

Bu 4 organı görüp inceledikten sonra Ortak Pazar andlaşması hakkında şimdi toplu bir bilgi verecek olursak, diyebiliriz ki;

Ortak Pazarda 12 senelik bir intikal devresi vardır. İntikal devresi her biri 4 senelik olan 3 merhaleye ayrılmıştır. Fakat bu mezkûr merhaleler bazı şartlar dairesinde uzatılabilir veya kısaltılır.

Birinci merhaleden ikinci merhaleye geçiş, anlaşmanın birinci merhale için hususile tesbit ettiği gayelere esas itibariyle bilfiil erişildiğinin ve gerekli taahhütlerin yerine getirildiğinin karar altına alınması şartına bağlıdır.

Konsey bu kararı, 4.cü yılın sonunda Komisyonun vereceği rapora müsteniden *ittifakla* alır. İttifak hasıl olamadığı takdirde birinci merhale otomatik şekilde bir sene uzar. Konsey 5.ci senenin hitamında yine aynı şartlarla ittifakla karar alır. İttifak hasıl olmadığında, merhale yine bir sene daha uzar. Konsey, 6. ci senenin sonunda, müddetin yeniden uzatılıp uzatılamayacağı hususunda, Komisyonun raporunu esas alarak *mevsuf* ekseriyetle karar alır.

Bizi burada sosyal mevzuat ilgilendirdiğinden konuşmamızda sadece bu konu üzerinde duracağız.

III — 1. ORTAK PAZAR'IN SOSYAL MESELELERİ; UMUMİ SOSYAL MESELELER

Altılar anlaşmaları diye de adlandırılan ve 1957 Martında Roma'da aktettikleri toplantı sonunda imza edilen Müsterek Pazar'a ait anlaşma ile 1.1.1958 de mer'iyete girmiştir. Buna göre Avrupa milletleri arasında :

- a) Gittikçe daha sıkı bir birliğin temellerini kurmak,
- b) Parçalayıcı maniaları kaldırmak suretile aralarındaki ekonomik gelişmeyi müsterek bir gayretle sağlamak,
- c) Milletlerinin hayat ve istihdam şartlarını devamlı olarak mütemadî bir yükselişe ulaştırmak,
- d) Mevcut manilerin ortadan kaldırılmasının ekonomik gelişmede istikrarı, mübadelelerde müvazeneyi ve rekabette dürüstlüğü hedef tutan âhenkli bir çalışmayı sağlamak,
- e) Muhtelif bölgeler arasındaki farklılığı ve bunların daha az gelişmiş olanlarının gelişmelerindeki gecikmeyi azaltmak suretile ekonomilerinin vahdetini kuvvetlendirip âhenkli gelişmeler sağlamak,
- f) Milletlerarası mübadelelere vaz edilmiş bulunan tahditlerin müsterek bir ticaret politikası takibi suretile tedricen ortadan kaldırılmasına yardım etmek,

gayeleri görülmektedir. Kısaca Ortak Pazar fikrinin özünü şöyle belirtelim :

1 — Üye devletler arasında ithalât ve ihracattaki gümrük resimleri ve buna benzer her türlü vergilerin ilgası. Gümrük serbestisi. (Bir çokları zaten Ortak Pazar deyince sadece gümrük muafiyeti anlamaktadır.)

2 — Üye memleketler arasındaki ithalât ve ihracat üzerindeki her türlü tedbirlerin kaldırılması.

3 — Üye memleketler arasında münakale serbestisi.

4 — Üye memleketler arasında çalışma serbestisi, ve hizmet mübadelesi.

5 — Üye memleketler arasında işçiler için tam serbesti sağlanması.

Görülüyor ki, esas hedef sosyal meseleler üzerinde toplanmaktadır. 5 maddede topladığımız zaten 4 ve 5. maddeleri doğrudan doğruya sosyal siyaset sahasına girmekte, ilk 3 madde ise endirekt bir tarzda da olsa, sosyal konularla ilgilidir, istihdamın artmasına, ekonominin gelişmesine hizmet etmektedir.

Ortak Pazar devletlerinde sanayileşme hareketini, Ortak Pazar çalışmalarının başlamasından sonra çok hızlı bir tempo ile arttığı görülmüştür. Nitekim 1961 senesi sonunda bu hızın 1958 senesine nazaran % 29 arttığı tespit edilmiştir. Halbuki aynı devre içinde Amerikadaki artış % 19, İngilterede ise % 13 olmuştur.

Altı memleketin sosyal Strüktürleri hakkında bilgi

Belçika :

1960 senesi:

Nüfusu : 9.178.000

Faal nüfus : 3.615.000 % 39.4

(Erkek % 56.5 — Kadın % 23.1)

Bu 3.615.000 nun :

771.550 İş veren ve kendi hesabına çalışan serbest meslek (230.— ziraatte.)

223.000 Aile yanında bilâ ücret çalışanlar.

2.600.000 Sanayide (maaş veya ücret karşılığı çalışanlar, ziraatte sadece 60.000)

Umumî işsizlik seviyeleri :

1955 de 172.000 % 8.4

1961 de 102.000 % 4.9 (en düşük)

Lüksemburg :

Nüfus : 312.000
 Faal nüfus : 151.000 % 48.4
 (Erkek 109.000 % 68.4
 Kadın- 42.000 % 27,51)

Fransa : Sene 1958.

Nüfus : 44.328.000
 Faal nüfus : 19.711.000 % 44.5
 (Erkek 13.100.000 % 61.1
 Kadın 6.500.000 % 28.5)

- 1 — İş veren ve serbest meslek : 4.104.000 (Ziraatte 1.9 mil.)
- 2 — Ecir 12,9 milyon (Ziraatte 1,4 milyon)
- 3 — Aile yanında bilâ ücret 2,5 milyon (Ziraatte 2 milyon)
- 4 — Umumî işsizlik seviyesi, sigorta olmadığından tam değil.

1955 de 159.000

1961 de 94.000

Almanya : Sene 1959.

Nüfus : 52.940.000 (milyon)
 Faal nüfus : 25.2 + 1 (% 47.6)
 (Erkek : 16 milyon % 64.1
 Kadın : 9.2 milyon % 33)

- 1 — İş veren ve serbest 3,2 Milyon (Ziraatte 1,2 Milyon)
- 2 — Aile yanında bilâ ücret 2,18 Milyon (Ziraatte 2,7 Milyon)
- 3 — Ecirler 15.630.000 (Ziraatte 1,1 Milyon)

Umumî işsizlik seviyesi :

1951 de 920.000 % 5,1

1959 da 470.000 % 2,4

1960 da 230.000 % 1,2

1961 de 98.000 % 0,5

İtalya : Sene 1960.

Nüfus : 50.930.000

Faal nüfus : 21.425.000 % 42,1

(Erkek 15,1 Milyon % 62,3

Kadın 5,9 Milyon % 23,7)

1 — Serbest ve işveren : 5.000.000 (Ziraatte 2,3 Milyon)

2 — Ecirler : 13,3 Milyon (Ziraatte 1,8)

3 — Aile yanı : 2,8 Milyon (Ziraatte 2,2 Milyon)

Umumî işsizlik seviyesi :

1955 de 1.937.000 % 9,9

1960 da 1.540.000 % 7,9

1961 de 1.280.000 % 6,6 (en düşük)

Hollanda : Sene 1956.

Nüfus : 10.884.250

Faal nüfus : 3.993.000 % 36,7

(Erkek 3,1 Milyon % 57,8

Kadın 853.000 % 15,7)

1 — İşveren ve serbest : 719.000 (Ziraatte 250.000)

2 — Aile yanı : 403.000 (Ziraatte 253.000)

3 — Ecirler : 2,8 Milyon (Ziraatte 26.000)

Umumî işsizlik :

1955 de 41.455 % 1,3

1960 da 41.200 % 1,2

1961 de 21.500 % 0,6

Sosyal Bakımdan

1 — Çalışma müddetleri : 44 - 45 saat haftada.

2 — Ücret seviyeleri :

Belçika :

(Erkek...)

1953 de 201 Fr.

1958 de 252 »

1960 da 253 »

Fransada : Saat başına (Erkek...)

1953	de	1.30 Frc.
1958	de	1.92 »
1961	de	2.36 »

Almanyada : (Erkek...)

1953	de	1.82 D. Mark
1958	de	2.51 D. Mark
1960	da	3.01 D. Mark
1961	de	3.10 D. Mark

Hollanda : Günde

1953	de	8.8 Florin
1958	de	12.6 »
1960	da	13.— »

İtalyada :

1953	de	100
1958	de	126 ve 1961 de 138

Millî gelirin % 49 - 65 arasında işçiler iştirak etmektedir.

14 sanayi kolunda yapılan tetkiklerde 4 iş kolunda en yüksek ücret alanların 6 sında Belçikalılar, 3 ünde Fransızlar, 1 inde İtalyanlar en yüksek ücret almaktadır. Buna sebep Almanya'da kadınların en yüksek nisbette çalışmakta olmasından ileri gelmektedir.

Dört senelik tatbikat sonundaki neticeler (1962 sonu, 1963 neticeleri henüz delli değil.)

- 1 — Gümrük resimleri % 40 nisebtinde inmiştir.
- 2 — Avrupa Müsterek Pazar camiasında sanayi istihsali Amerika'dan yüksek olmuştur.

1962 sonunda Müsterek Pazar devletlerinin sanayi istihsali gelişmelerinde artış % 29 a yükselmiştir.

Bu nisbet Amerika'da % 18 İngiltere'de ise % 13 olmuştur. Bunun sağlanmasında :

- a) Camia dahilindeki çalışmaların ve faaliyetlerin MÜşterek Pazar sayesinde artması.
  - b) MÜşterek Pazar ruhu içinde ekonomideki dinamizmin kullanılması.
  - c) Yabancı sermayenin akını.
- gibi, üç faktör mühim rol oynamıştır.

3 — Sosyal siyaset sahasında :

MÜşterek Pazar camiası işleyişi hakkında bir takım tedbirler almıştır. Ezcümle;

- a) 10.500 İtalyan işisile Almanya ve Hollanda'daki çalışmalarını kolaylaştırmak üzere hususî bir program sağlanmıştır.
- b) İşçilerin emniyetini sağlamak gayesile (1 Milyonu mütceviz). 1.1.1959 da mer'iyete girip 1961 sonunda genişletilen sosyal emniyet hükümleri isdar edilmiştir. Buna nazaran hastalık yardımları ve vatanlarında kalan işçi ailelerine yardımların sağlanmasıdır.
- c) Sosyal fon. (150 Milyon Mark) hk bir meblâğ fazla miktarda işçinin istihdam imkânları için yatırım hizmetlerine tahsis edilmiştir.
- d) 1964 sonuna kadar kadın ve erkek ücretleri eşit hale getirilecektir. Halen % 15 fark ileride 1963 sonunda % 10 a düşecektir.

III — 2. ORTAK PAZARDA İşçİLERİN DURUMU

İşçilerin Ortak Pazar devletleri dahilindeki hareket serbestisi tam olarak vardır.

Hareket serbestisi mefhumuyla, üye devletlere mensup işçiler arasında istihdam, ücret ve diğer iş şartları bakımından tabiyete göre herhangi bir farklı muamele olmadığı anlaşılmalıdır. Yine hareket serbestisi mefhumundan şu şartlar mündemiğtir;

- 1) Üye devletlerce arz olunan işçileri kabul etme,
- 2) Üye devletler ülkelerinde bu maksatla serbestçe dolaşma,
- 3) İşçiler, üye devletten birinde iş tuttuktan sonra Komisyonun hazırlayacağı talimatnameye konacak şartlar dairesinde üye

devletlerden birinin ülkesinde yerleşme. Yalnız bu tahdit âmmeye idarelerindeki işler için tâtbiik edilmez.

Bu tam çalışma serbestisini sağlamak üzere iş ve işçi bulma teşkilâtları arasında sıkı bir iş birliği sağlanması kabul edilmiştir. Faraza nasıl İstanbul'da resmî bir İş bulma teşkilâtına müracaat eden kimse, İzmir ve Trabzon'daki münhal işlerden faydalanıp gidebilirse, Hollanda'daki bir işçi de, Alamanya, Fransa gibi üye devletlerdeki münhallerden faydalanıp iş bulabilecektir. Bu meyanda yabancı uyruklular hakkında mevcut tahditlerin tedricen kaldırılması da bu arada yer almaktadır; meselâ memleketimizde yabancıların yapamıyacağı işler hakkında 2007 sayılı kanun hükümleri gibi. Malûmdur ki bu kanun Türk vatandaşı olmayanların yapamıyacağı işleri saymaktadır. Kanunun tetkikinde yabancıların hemen hiç iş yapamıyacağı görülür. İşte bu anlaşma bu kabil mevcut kanun ve tahditleri tedricen ortadan kaldırmak ve böylece ortak pazar devletleri arasında yerli yabancı tefriki yapılmaması cihetine gitmeyi ön görür.

Üye devletler küçük yaştaki işçilerin mübadelesini bir program dahilinde kolaylaştırabilirler.

Bir üye devlet te'asmin diğer bir üye devlet ülkesinde yerleşmesi bazı hüküm ve şartlar dairesinde tedricen olur. Yerleşme serbestisi, ikamet olunan memleket mevzuatının kendi tebası için haiz olduğu şartlar dairesinde serbest mesleklere girip çalışmayı ve teşebbüsler (şirketler tesis) idaresini de ihtiva eder. Üye devletler diğer üye devletler tebaalarının kendi ülkelerinde yerleşmelerini engelleyen yeni tahditler koyamazlar.

Ortak Pazar devletlerinde hizmet mefhumu elcümle şu faaliyetleri içine alır;

- a — Sınai karaktere haiz faaliyetler,
- b — Ticarî karaktere haiz faaliyetler,
- c — Küçük San'at faaliyetleri,
- d — Serbest meslek faaliyetleri.

Sermaye hareketlerine bağlı banka ve sigorta hizmetlerinin serbest bırakılması sermaye hareketlerinin tedricen serbest bırakılması ile ahenkli surette tahakkuk ettirilmelidir.

Komisyon, intikal devresi zarfında, Ortak Pazar devletleri arasında damping yapıldığı hakkında bir müracaata muttali olduğu takdirde, dampingi yapanlara bu duruma son vermeleri için tavsiyelerde bulunur. Son verilmediği takdirde Komisyon, zarar gören devlet için himaye tedbirleri almaya yetkilidir. Tedbirlerin usul ve şartlarını Komisyon bizzat tesbit eder.

Ayrıca komisyon, üye devletlerin kanun veya idarî mevzuatları arasındaki ayrılıkların rekabet şartlarını bozduğunu ve bu durumun düzeltilmesi komisyon için elzemse üye devletlerle istişarelere başlar. Üye devletler, işçilerin hayat ve çalışma şartlarının terakkiye müteveccih bir şekilde islâhını teşvik zarureti üzerine mutabakata varmışlardır. Anlaşma hükümleri mahfuz kalmak şartı ve umumî gayelerine uygun olarak Komisyon; sosyal sahada ve elcümle;

- İstihdam,
- İş Hukuku, çalışma şartları,
- Meslekî geliştirme ve meslekte ilerleme,
- Sosyal Emniyet,
- İş kazaları ve Meslek hastalıklarına karşı himaye,
- Eşit iş şartları,

— İşverenlerle işçiler arasında Toplu Pazarlık Hakkı, hususlarında Komisyon, üye devletler arasında sıkı bir işbirliği yapılmasını teşvik vazifesi ile mükelleftir. Bu maksatla komisyon gerek millî sahada, gerekse milletlerarası teşekkülleri ilgilendiren sahalarda etüdler yapmak, mütalâalar serdetmek ve istişarî mahiyette toplantılar tertiplemek suretiyle üye devletlerle daimî temas halinde bulunur.

Her üye devlet, aynı iş için, işçilerle kadın işçiler arasında eşit ücret prensibini yürütecektir.

Üye devletler ücretli izinleri kanun ve Toplu Sözleşmelere uygun olarak tatbik etmekle mükelleftirler.

Konsey, seyyar işçilerin sosyal emniyetine müteallik tedbirlerin yürütümü ile tanzif edilmiştir.

Komisyon her sene Meclise vereceği raporlarda, Ortak Pazar içindeki sosyal durumun gelişmesi hakkında hususî bir konu seçmekle yükümlüdür. Sair ahvalde Meclis yine Komisyondan sosyal durumla ilgili, her zaman rapor isteyebilir.

Ortak Pazar dahilinde işçilerin, istihdam imkânlarını islâh ve böylece hayat seviyesinin yükselmesini sağlamak amacıyla bir «Avrupa Sosyal» Fonu kurulmuştur. Fonun vazifesi, Camia dahilinde istihdam kolaylıklarını ve işçilerin coğrafi ve meslekî seyyaliyetini teşvik etmektir.

Fon, Komisyon tarafından idare edilir. Bu vazifeyi ifa sırasında komisyona, komisyon üyelerinin birinin başkanlığı altında, hükümetlerle, işçi ve işveren sendikalarının temsilcilerinden müteşkil bir komite yardım eder.

Üye devletlerden birinin talebi üzerine fon,

- Yeni bir iş öğretimi,
- Yeni bir meslek dolayısıyla yeniden yerleşme tazminatı tediyesi yoluyla işçilere müsmir yeni bir iş temin edilmesi.

şeklindeki masrafların % 50 sini karşılar.

İntikal devresinin hitamında konsey, komisyonun mütalâası üzerine iktisadî ve içtimâî komite ve Meclis ile istişareden sonra;

— Yukarda saydığımız yardımların tamamının veya bir kısmının verilmesine mevsuf ekseriyetle karar verebilir. Diğer hallerde ittifakla karar alır.

Üye devletlerce iş hacmini arttırmak ve tam istihdam politikası güdülmek gayesiyle bir Avrupa Yatırım Bankası kurulmuştur. Avrupa Yatırım Bankasının üyeleri, üye devletlerdir. Bu bankanın esas mukavelenamesi, Ortak Pazar andlaşmasına ekli bir protokolla tesbit edilmiştir.

Ortak Pazar Sanayiinde ücretler hakkında 1959 Nisanında yapılan anket şu neticeyi vermiştir :

Anket 6 memlekette 14 sanayi kolunda yapılmıştır. İlk çalışma içinde işçilerin bir saatlik masraflarının yekûn maliyeti alınmıştır. Belçika, Fransa, Almanya için Belçika Frangı alınmıştır. Bu bir saatlik harcamalar ücretleri ve işverenlerin hisselerine düşen yükü ihtiva eder.

1. *En yüksek ücret :*

Belçika	: Gemi inşa ve tamir	+ 54 F. b. (Belçika
	Çimento	+ 52 F. b. Frankı)
Fransa	: Otomobil ve Kamyon imali	+ 50 F. b.
	Sentetik elyaf imali	+ 48 F. b.
Almanya	: Otomobil ve Kamyon imali	+ 49 F. b.
	Kimya sanayii	+ 46 F. b.

2. *Üç memlekette birbirine en yakın ücret :*

Belçika	: Yün ve Pamuk ipli	+ 31 F. b.
	Porselen, fayans, çanak çömlek	+ 32 F. b.
Fransa	: Pamuk İpliği	+ 30 F. b.
	Porselen, fayans, çanak çömlek	+ 31 F. b.
	Yün ipliği	+ 33 F. b.
Almanya	: Yün ve Pamuk ipliği	+ 32 F. b.
	Porselen, fayans, çanak çömlek	+ 32 F. b.

Bu üç memlekette birbirine en yakın ücret, ortalama ücretler :

	<i>Kauçuk sanayii</i>	<i>Elektro - teknik sanayii</i>	<i>İkâzât - karton</i>
Belçika	+ 40	+ 40	+ 42
Fransa	+ 40	+ 39	+ 40
Almanya	+ 41	+ 38	+ 39

Yükset ücretler   *Makina - alet imalâtı*

Belçika	+ 46
Fransa	+ 45
Almanya	+ 45

3. Ücret Dağılımı :

A) Üç memleket içinde (5 Kategori olarak Sektör sayısı)

	0-35 F.b	35-40 F.b	40-45 F.b	45-50 F.b	50-55 F.b
Belçika	3	1	5	1	2
Fransa	3	3	3	4	1
Almanya	3	3	3	3	—

Dağılımın en az olduğu memleket Almanya, en kuvvetli olduğu memleket Belçikadır.

B) Üç memleket arasında.

Şeker	Belçika	(+ 43)	Fransada	(+ 36)
Bira - Malt	Almanya	(+ 44)	Fransada	(+ 35)
Çimento	Belçika	(+ 52)	Almanyada	(+ 45)
Gemi inşa	Belçika	(+ 54)	Fransada	(+ 43)

Fransız ve Alman parasının Belçika parası cinsinden kıymeti ne reel kıymet ve hayat pahalılığı hakkında bir fikir vermiyor.

Müşterek Pazar Devletlerinde Mesken İnşaatı

1949 - 1960 seneleri arasında 10.366.000 mesken inşa edilmiş olup bunun dağılışı şöyledir:

1 — Almanya'da	5.155.100
2 — İtalya'da	1.987.700
3 — Fransa'da	1.935.500
4 — Hollanda'da	792.300
5 — Belçika'da	484.700
6 — Lüksemburg'da	10.700

10.366.000

Bu arada yalnız kömür ve çelik işçileri için 56.400 işçi meskeni inşa edilmiş olup bunlara 450 Milyon mark sarfedilmiştir.

Bu mikdarmın 2/3 si Almanya'da inşa edilmiştir. (Beher işçi meskeni takriben 24.000 Liraya mal olmuştur.

Bu memleketler arasında nüfusu en fazla artmış olan Almanya olup 10 sene zarfında nüfusu 6,3 milyon (% 13,5) fazlalasmıştır. Bunu 4,1 milyon (% 10) ile Fransa, 3 milyon (% 6,6) ile İtalya, 1,5 milyon (% 15,5 en yüksek nispet) ile Hollanda takip etmektedir.

İnşa edilen mesken eb'adları ise şöyledir : (% olarak)

	<i>1-2 odalı</i>	<i>3 odalı</i>	<i>4 odalı</i>	<i>5 odalı</i>	<i>6 dan fazla</i>
Almanya	16.—	32.—	34.—	14.—	
İtalya	23.—	28	29	20	
Hollanda	1	3	14	49	33
Fransa	8.4	23.8	42.7	25.1	4
Belçika	25.5	44.7		29.8	

Hollanda da % 82 beşten fazla odalı. Almanyada ekseriyeti 4 odalı teşkil ediyordu.

III — 3. ORTAK PAZAR VE SENDİKALAR

Ortak Pazar müessesesinde sosyal konuların önemli bir mevki ihraz ettiğini gördük.

İşçilerin serbestçe hareketi, yani Ortak Pazar Camiası içinde herhangi bir tahdide tâbi ölmaksızın çalışabilme serbestisi, camia içinde yabancı - yerli tefriki yapılmaksızın çalışan teknil işçilerin sosyal güvenlik haklarından tam olarak faydalanmaları, eşit ücret tediyesi ve nihayet Ortak Pazar içinde müşterek Toplu Sözleşmeler akdi konusundaki çalışmalar, hep sendikaların bu sahadaki büyük gayret ve faaliyetleri neticesinde tahakkuk etmiş veya tahakkukuna çalışılan en hayatî mes'elelerdir. Şu hususu bilhassa ve önemle belirtmek gerekir ki, Sendikalar, Ortak Pazar fikrine tam mâna-sile kendi sosyal ve ekonomik görüş ve kanaatleriyle çok samimî bir idealle bağlı bulunmaktadır. Umumiyet itibarile öteden beri çalışan şümrenin - hangi toplumda olursa olsun - müşterek dert ve problemlerle karşı karşıya buldukları fikri hâkimdir. 19. asır müf-rid liberalizm âkideleri artık geride bırakılmıştır; 19. cu asır kapitalist zihniyeti, hele 2. Dünya harbinden sonra ileri Sanayi devletlerinde devrini tamamlamış olarak mütalâa edilmektedir.

«*Sosyal Devlet*» fikri 2. Dünya harbinden sonra yeni bir sembol olarak benimsendi ve bunda baş rolü Sendikalar oynadılar. Bu fikrin benimsenmesi ve yayılmasında milletlerarası tesanüd ve işbirliğinin lüzum ve zaruretine inanılarak Milletlerarası faaliyet ve çalışmalar süratli bir gelişme kaydetti. 1945 de, yani 2 ci Dünya harbinin hemen akabinde ve Almanya en ağır işgal şartları altında bulunduğu devrede yeni baştan kurulan Alman Sendikaları, derhal Milletlerarası temas ve irtibat sağlamağa koyularak yeniden kalkınmayı Milletlerarası tesanüd ile temine çalışmışlardır. 1948 senesi Martında Londrada toplanan «Avrupa» Konferansına diğer Batı devletleri sendikalarile birlikte Amerikan, İngiliz ve Fransız işgal bölgelerindeki Alman Sendikaları temsilcileri de katılmıştır. Bu toplantı sonunda Avrupanın Kalkınma programında «Milletlerarası Sendika Kurulu» mm teşekkül etmesi de derpiş edilmiştir. Böylece O.E.E.C. kurulurken içinde sendikalar bir sendika komisyonunun da yer alması da kararlaştırılmış oluyordu. Sendikalar bir «Avrupa Ekonomik Birliği» nin kurulmasını müspet karşıladıklarını ve böyle bir işbirliğini destekleyeceklerini belirtmişlerdir.

1950 Mayısında zamanın Fransa Dışişleri Bakanı *Robert Schuman*, «Avrupa Kömür ve Çelik Birliği» kurma plânını ilân ettiği zaman sendikalar derhal bu plânı müspet karşıladıklarını ve işbirliğine hazır olduklarını bildirmişlerdi. Bu müspet işbirliğine sendikaları yönelten husus, kurulacak birliğin bir toplum ekonomisine, diğer devletlerin zararına olacak bir hâkimiyet tesisinin düşünülmemiş olmasıydı. «Avrupa Kömür ve Çelik Birliği»nin kuruluş çalışmalarına bu devletler sendikaları da katılmıştır.

«Avrupa Kömür ve Çelik Birliği» çalışmaları sırasında ve 1951 Mayısında «Alman Sendikalar Birliği, yayınladığı bir beyanname-de, Schuman plânını, Avrupa Birliğini gerçekleştirecek olan çalışmaların ilk nüvesi olarak karşıladıklarını belirttiler. 1952 Temmuzunda «Avrupa Kömür - Çelik Birliği» andlaşması mer'iyete girdiği zaman kurulan icra komisyonunda iki de Sendika temsilcisinin yer aldığı görüldü; bunlar Belçikalı Paul Finet ile Alman Dr. Heinz Pot-hoff idi.

Bu milletlerüstü müessesenin iyi neticeler vermesi üzerine, Avrupa sendikaları milletlerüstü çalışmalara daha fazla önem vermeğe başladılar. Bu arada merkezi Brükselde olan «Milletlerarası Hür Sendikalar Birliği» kurulmuştu. Bilindiği gibi bu teşekküle Türk -

İş (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) daha ilk kurulduğu 1952 senesinde dahil olmak için Genel Kurulunda oybirliği ile karar aldığı halde, eski Sendikalar Kanunu milletlerarası teşekküllere dahil olmak ancak Bakanlar Kurulu müsaadesine bağlanmış olması sebebi ile, Bakanlar Kuruluna müracaat etmiş ve fakat 27 Mayıs 1960 ihtilâline kadar bu müsaadeyi istihsal edememişti. Türkiye Sendikalarının buraya dahil olmaları ancak 27 Mayıs'tan sonra mümkün olmuştur.

«Milletlerarası Hür Sendikalar Birliği» daha kuruluşundan itibaren Avrupanın iktisadî entegrasyonu fikri üzerinde faaliyette bulundu ve bu görüşler 1955 de Messina toplantısında bir «Avrupa Birliği» kurulmasını talep eden beyanname yayınladı. Sendikalar bu beyannameleri ile Avrupanın iktisadî bir birlik kurmasını ve sendikaların, çalışanların temsilci organları olarak bu birliğin gerçekleşmesinde yapıcı rol oynamaları talep edilmişti. Nihayet 1957 senesinde Roma Andlaşmasıyla Ortak Pazar teşekkül ederken bu devletler sendikalarının bu milletlerüstü müesseseyi hararetle destekledikleri görüldü. Sendikaların, milletlerüstü müesseseler kurulması hakkındaki fikirlerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1 — Avrupa işçi hareketlerinin hedef ve talepleri öteden beri milletlerarası talepler ve hedefler olarak görülmüştür. Milletlerin şuurulu bir İşbirliği içinde tesanüdüleri, işçilerin erişmek istedikleri bir husustur.
- 2 — Tecrübeler büyük ekonomik sahaların mevcudiyetinin faydalarını açıkça göstermiştir.
- 3 — Schuman plânı (Kömür - Çelik Birliği), Avrupa Birliğine doğru atılan ilk adımdı. Ortak Pazar bu adımı daha kuvvetlendirmiş olup nihai gaye Avrupanın iktisadî ve siyasi birliğidir.
- 4 — Avrupanın bloklar halinde parçalanmasını önlemek üzere, bir Avrupa İktisadî Birliğinin realize edilmesine yardım edecek her hareket müspet karşılanıp desteklenmelidir.
- 5 — Vazife olarak benimsenecek husus «koalisyonlar» kurmak değil Avrupa memleketlerinin «entegrasyonu» dur.

Bu kısa izahattan da anlaşılacağı üzere, Sendikalar Ortak Pazar fikrini en samimî bir hisle benimsemiş ve bu müesseseyi kuvvetlendirmek için hararetle çalışan organizasyondur. Son zamanlarda Ortak Pazar devletleri için müşterek Toplu Sözleşme akdi için çalışmakta olduğu görülmektedir.

Bu altı kurucu memlekette sendikalar çok kuvvetli bir manzara arz etmektedir.

III — 4. ORTAK PAZARDA TARIM

Ortak Pazarın şumulüne ziraat ve ziraî maddelerin ticareti de dahildir. Ziraî maddeden maksat toprak, hayvancılık ve su mahsulleri ile bu mahsullerle ilgili ilk istihsal maddeleri girmektedir. Müşterek ziraat politikasının gayeleri şunlardır:

- 1 — Teknik ilerlemeyi geliştirmek, ziraî istihsalde rasyonel çalışma,
- 2 — Ziraatte çalışanların, ferdî gelirlerinin arttırılması yolu ile ziraî nüfus için âdil bir hayat seviyesi temin etmek,
- 3 — Piyasaya istikrar vermek,
- 4 — Tedarikleme politikası güderek emniyet temin etmek,
- 5 — Müstehlike makul fiyat temini.

Bu politikanın zarurî kılacağı hususî usullerin hazırlanmasında sağlam bir organizasyon tedbirleri söyleyebiliriz.

Üye devletler, müşterek ziraat politikasını intikal devresi zarfında tedricen geliştirirler ve bu politikayı en geç mezkûr devrenin nihayetinde vazederler.

1.1.1958 de mer'iyete giren anlaşma *ziraî çalışmalar* hakkında bir takım özel esaslar vaz'etmiştir.

Ortak Pazar devletlerinin (altıların) dış ticaret bilâncolarının tahlili bize, bu devletlerdeki sanayi mamullerinin hacminin ziraî mamullere nazaran bir hayli yükseklik arzettiğini göstermektedir. Böy-

lece bu memleketlerde sanayiîin çok gelişmiş ve kalitesinin çok yükselmiş olduğu görülür.

Bir fikir vermek üzere I. L. O. (Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı) nın verdiği 1955 sonu ithalât ve ihracat tabloları ile ziraî ve sanayi durum açıklanmış olacaktır.

<i>Memleket</i>	<i>(Milyon Dolar)</i>			
	<i>Sanayi</i>		<i>Ziraat</i>	
	<i>İthalât</i>	<i>İhracat</i>	<i>İthalât</i>	<i>İhracat</i>
Almanya	3.855.—	5.939.—	1.938.—	195
Hollanda	2.571.—	1.731.—	637	956
Belçika				
Lüksemburg	2.312.—	2.621.—	505	141
Fransa	3.301.—	4.002.—	1.386	796
İtalya	2.151.—	1.415.—	555	443
(Milyon Dolar Toplam)	14.190.—	15.708.—	5.021	2.531

Bu listeden görülüyor ki bu Devletler arasında bilhassa Almanya'nın Sanayi ihracatı çok yüksek, gıda mamulleri ithalâtı ise ihracatının 10 misli fazladır.

Hollanda, Ziraî sahada ihracatı, ithalâtından yüksek olan tek devlettir ve zaten 2,6 Milyar Dolarlık ihracatının 1 Milyarı ziraate aittir. Meşhur Hollanda peynirleri tabii başta geliyor. Meselâ bir misal vermek için: Hollanda sanayi sahada Almanya'dan 565 Milyon Dolarlık ithalât yapıp sadece 276 Milyon Dolarlık ihracatta bulunurken ziraî sahada yalnız 13 Milyon Dolarlık ithalâta karşılık Almanya'ya 232 Milyon Dolarlık ihracatta bulunmuştur.

6 ların müşterek tarım ithalâtları 5.— Milyar Doları mütecavizdir. Hollanda müstesna diğerlerinin gıda maddelerindeki ithalâtı, ihracatlarından fazla olduğundan bu ithalâtı nerelerden geldiğini görelim:

(Milyon Dolar Olarak)

	<i>İthalât yetkünü</i>	<i>Müşterek Pazar Devletlerinden</i>	<i>O. E. C. D. Devletlerinden</i>	<i>Diğer Üçü Devletlerden</i>	<i>Diğer Memle- ketlerden</i>
1 — Almanya	1.938	479	280	173	1.006
2 — Hollanda	637	72	34	92	439
3 — Belçika ve	505	159	42	42	262
4 — Lüksemburg					
5 — Fransa	1.386	108	71	944	263
6 — İtalya	555	97	116	63	279
Yüzde olarak	% 100	% 18.2	% 10.3	% 26.2	% 44.8
Yekûn olarak	5.021	915	543	1.314	2.249

Demek tarım ithalâtının ancak 18,2 sini aralarından ve % 4,48 ini diğer Devletlerden (O.E.C.D.) dışından yapılmaktadır. İşte Türkiye burada bilhassa ziraî ihracatını aktarabilir.

Gıda maddelerinin başlıcaları :

Sebzeler, meyveler, patates, hububat, piring, balık, yumurta, et, şeker, tereyağ, peynirler, sütli maddeler, tütün, yağlar ve saire.

İstatistikler şunu göstermiştir ki, ziraî sahada gelirlerinin azlığına çalışma şartlarının düşüklüğüne rağmen nüfus *artışı* fazla olmaktadır. Böylece ziraî iş gücü artıyor. Müşterek Pazar devletlerinde İtalya'yı ele alalım. Kuzey İtalya sanayi bölgesidir ve şartlar iyidir. Güney İtalya'da şartlar çok kötü hattâ iptidaidir diyebiliriz. Sefalet Müşterek Pazar başlarken bile buralarda hüküm sürüyordu. Buna rağmen 1948 - 50 seneleri arasında Kuzey İtalya'da nüfus % 7,4 artarken Güney'de artış nisbeti, % 15,9 idi. Almanya'ya muhaceret bu sebeplerle başlamıştır.

Ziraî nüfusun sosyal ve ekonomik gelişmelere intibakı hususunda yardım şarttır ve bu ilk hamlede millî hükümetlerin vazifesidir.

Yardımlı uzun vâdeli bir yardımlı politikası ile olabilir ki, bu da istih-sal kaynaklarını uzun vâdeli çalışmalarla daha verimli kılmak ile mümkündür. Dikkat edilecek husus ziraf iş gücü ile munzam istih-sal vasıtalarının şuurulu bir tarzda mezc edilmesidir.

Dört nokta hatıra geliyor :

- 1) İstih-sali eski seviyede tutmak suretile iş güçlerini azaltmak,
- 2) Daha extansif metodlar kullanmak suretile istih-sal hacmin-den daha fazla miktarda iş güçlerini azaltmak,
- 3) İş güçlerini aynı miktarda muhafaza ile buna karşı istih-sali arttırmak,
- 4) İstih-sali arttırırken işçi adedini azaltmak.

İlk üç tedbir alınırken demek ki istikbalde iş gücü azalacak da-ha az sayıda saf bir ziraf nüfus meydana gelecektir.

Bu tedbir bilhassa tavsiyeye şayan görülmektedir. Yani ziraf iş gücünün azaltılması cihetine gidileceğine göre ya doğumların kontrolu suretiyle ziraf iş gücünde azalma vaki olacak (zira asıl süratli nüfus artışının ziraf sahada çalışanlar arasında olduğu bilinmek-tedir), veyahut da nüfus artışının devamı halinde köylerden şehir-lere akın devam edecektir.

IV — TÜRKİYENİN DURUMU

Memleketimizin Ortak Pazara girmesi yolundaki çalışmaların başlangıç tarihi, 1958 yılının ilkbaharında bir teşebbüsle başlamış daha sonra Millî Birlik Komitesi tarafından devam ettirilmiştir. De-mokrat Parti ve Millî Birlik Komitesi, Türkiyenin Ortak Pazarla derhal ortaklığa girmesi ve 12 ile 15 yıllık kısa bir müddet sonunda Ortak Pazarın tam üyesi olması yolunda bir tez ileri sürmüştür. Ayni devrede muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi de bir tez ortaya atmıştır. Bu tezin esası, Türkiyenin kalkınmasını ger-çekleştirmeden Ortak Pazara girmesinin plânlı kalkınmayı sekteye uğratacağı yolundaydı. Acele etmenin zararı olarak da Cumhuriyet Halk Parti şu gerçekleri ileri sürmüştü:

1 — Gelişme halindeki bir ülkenin gelişmiş ekonomiye katılma-sı, ileri ülkelerden gelişmemiş ülkelere doğru kuvvetli bir özel ser-

maye akımını sağlamaz. Tam aksine, gelişmemiş ülkelerdeki mahdut sermaye ve kalifiye iş gücü zengin bölgeye doğru kaçar.

2 — Gelişen ülkelerde, emekleme devrindeki yerli sanayi dış rekabetten korunmalıdır.

3 — Plânlı kalkınma devresinde, Devlet çeşitli müdahalelerde bulunmak zorundadır. Ortak Pazara hemen gidiş ise bu müdahaleleri durdurmak demektir.

Bir neticeye varmak istersek: Ekonomimizin bugün karşı karşıya bulunduğu temel problemler, tam üye olmamıza, yani Roma Andlaşmasının bütün vecibelerine tahammül etmemize imkân vermez. Türkiye için tasavvuru kabil katılma sistemi, uygun müddetli bir katılma hedeflerimizin gerçekleşmesine müsait şartlı bir intikal devresinden sonraki bir ortaklıktan ibarettir.

Türkiyenin 150 yıldır içinde bulunduğu Batılaşma cereyanı arzulanığımız neticeleri verebilecek görünmektedir. Her sahada eş sistem ve müessese kurma zorunluğu, ve büyük kitlelerin temas haline geçişi, bütün zihniyetimizde, çalışma metodlarımızda, yaşayış tarzımızda batıhlarmkine uygun bir gelişme yaratmasını beklemek uygun olur.

Bu görünüşe nazaran Ortak Pazara katılmamızın ekonomik alanda doğuracağı neticelerin heyeti umumiyeleleri ile lehte bir manzara arzettiği açıktır.

Aksi kanaatda olanların en ziyade ileri sürdükleri iddia, Müsterek Pazara girmemiz halinde sanayimizin çökeceğidir.

1 — Sanayi sektörümüz içinde eşit şartlarla dış rekabete tahammül edebilecek olanlar mevcuttur.

2 — Diğer bir kısmı intikal devresi aynı şartlara kolaylıkla intibak edebilecektir. Hiç bir şekilde dış rekabete tahammülü olmayanlardan ve muhafazası çeşitli sebeplerden zarurî olanların hayatlarını devam ettirmek için bazı tedbirler almak mümkündür.

3 — Fevkalâde şartlardan faydalanarak kurulmuş ve çok yüksek gümrük duvarları ve intikal tahditleri sayesinde yaşayan sanayiinin kapanması imkân dahilindedir. Ancak bunların boş bırakacağı istihlal sektörleri diğer istihlal kollarına kayabileceğinden, millî ekonomi bakımından herhangi bir zarar bahis konusu olmayabilir.

Bir kaç yüz sanayicinin zararı ile bir memleket ekonomisinin zararı arasında mutlak bir mutabakat olmadığını hatırlamak yerinde olur.

İş Gücü Meselesi :

Ortak Pazara girmemiz halinde doğmasından korkulan bir netice kalifiye işçi ile sermayenin diğer ülkelere kayması korkusudur. Bu iddiada büyük mübalâğa payı vardır;

İş gücü çeşitli sebeplerden fazla seyyal değildir. Bir miktar göç olacaktır, ama bu göç sanayimizin iş gücü ihtiyacında devamlı boşluk bırakacak kadar yüksek olmayacağı gibi, uzun vâdede lehte neticeler de verebilir.

Bugün göç eden yetişmiş kimselerin ilerde kurulacak sanayiî verimliliğine müsbet tesirli olacağı da düşünülebilir. Ancak Ortak Pazar karşısında sosyal politika ve işçilerimizin, sendikacılık hareketimizin durumunu ortaya koymak da gerekir.

Bugün Roma Andlaşmasının siyasî entegrasyon fikri dışında, Avrupa Ortak Pazarı içinde çalışmalar daha ziyade ekonomik istikamete teveccüh etmiştir. Bu memleketler ekonomik kalkınmayı sağlamak suretiyle işçiler ve halklarının hayat seviyesinin yükseltilmesini hedef tutmaktadır.

Roma Andlaşmasının sosyal mahiyetteki hükümleri, ekonomik mahiyettekilerin yanında yer almaktadır. Roma Andlaşmasının derpiş ettiği maddî güvenlik, istihdam imkânları yaratılması, âdil ücret gibi mefhumlar memnunlukla karşılanmakla beraber, kısmen zamanını yaşaması da sayılmaktadır; zira bugün Avuranın sosyal hedefi, andlaşmanın tesbit ettiğini aşarak mânevî ve fikrî sahaya yönelmiştir. Türkiyemiz için ise bunlar erişilmesi arzulan merhalelerdir.

Ortak Pazar içinde sendikalar, hükümetlerin ekonomik ve sosyal politikalarının tesbitinde ve yürütülmesinde geniş ölçüde söz sahibidir. Türkiyemizde Toplu Sözleşme Kanunu ile sosyal ve ekonomik sahalarda yeni bir devre başlamıştır. Ortak Pazarın sosyal meseleleri bölümünde, çalışanlar hakkında önemle durulmakta ve tabiki sahada bunların realize edilmesine çalışılmaktadır. Ortak Pazar devletleri için «müşterek Toplu Sözleşmeler akdi» için faaliyete geçilmiştir. Bütün bunlar sendikalarımıza yeni imkânlar bahşetmektedir.

V — İNGİLTERENİN DURUMU VE WILTON PARK TOPLANTISI

a — İngiltere ve durumu bilhassa demiryolları yönünden önemlidir. Umumiyetle, umumî efkâr dahil olma taraftarıdır. Bilhassa sendikacılar, işçiler - mensucat işçileri başta olmak üzere - lebede görüş hâkimdir. Onlar durumu daha realist olarak mütalâa etmektedirler. Halbuki subjektif, yani hisfî bakımdan mütalâa edenler de seziliyor. Bu tereddüt, dominyonlardan neşet eder. Büyük Britanya'nın hayatî meselelerinde «*Commonwealth*» Başbakanların kararları daima mühim rol oynar. Nitekim, «Wilton Park» Toplantısı sona ererken yapılan basın toplantısında İngiltere'nin en ileri gelen 3 büyük gazetecisi bir suale cevaben, şayet «*Commonwealth*» Başbakanları İngiltere'nin Ortak Pazar'a girişi aleyhinde karar verirlerse İngiltere'nin, Ortak Pazar'a dahil olmayacağı, zira 3 Beyaz Dominyonun - Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya - İngiltere'nin vereceği kararlarda çok müessir olacağını belirtmişlerdir. Bu 3 Beyaz Dominyon İngiltere'nin siyasi ve iktisadî politikalarına tesirlerinin çok fazla olduğu bilhassa belirtilmiştir. Bu dominyonların ileri gelen her ailesinde bir İngilizin ve aynı şekilde İngiltere'de de bu dominyonlardan birine mensup bir ferdin dahil bulunduğunu, bu bakımdan hisfî tesirlerin rol oynamasının tabii olduğu anlaşılmaktadır. İngiltere'yi Ortak Pazar'ın dışında tutmak isteyenlerin başında Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle'ün geldiği bütün basında ve bu toplantı boyunca gayet açık bir şekilde tezahür etmiştir. İngiliz ileri gelenlerinin kanaati şudur ki, De Gaulle Avrupa'da eski hâkim Fransa'yı yaşatmak daha doğrusu yeniden yaratmak isteyen bir devlet adamıdır. De Gaulle, Fransa'yı Napoleon hattâ Şarلمان devrinin Fransa'sı yapmak hayali çabasındadır. Bir İngiliz Parlâmento Üyesi, «Churchill Fransa'nın hemen tümünün Alman işgali altında bulunduğu II. Dünya Harbi esnasında dahi idaresi en güç insanın De Gaulle olduğunu belirtmiştir», demiştir. Bu güçlük De Gaulle'ün üstünlük iddiasından ileri gelmekteydi.

Bugün yine bu çevrelere göre, De Gaulle şayet İngiltere Ortak Pazar'a dahil olmazsa, Ortak Pazar Liderliğinin Fransa'ya teveccüh edeceği tahminindedir. Halbuki, İngiltere'nin Ortak Pazar'a girmesi halinde liderliğin İngiltere'ye geçmesinden çekinmektedir. İşte bu üstünlük iddiasıdır ki Almanya ve hattâ İngiltere müstakil bir atom ve roket imalini düşünmezlerken, De Gaulle Fransa'sı sırf prestij bakımından bu imalâta da gayret etmektedir.

İngiltere, dışarı ile çok teması olan bir memleketdir. Bir Posta Müdürünün belirttiğine göre, yapılan istatistiklerde bir İngiliz müvezzinin - şehir ve köyler müştereken - dağıttığı mektupların yalnız % 70 i İngiltere içinden olup % 30 u hariçten yani U.S.A., Kara Avrupa, Afrika, Asya ve Avustralya'dan gelmektedir. Bu bilhassa İngiltere'nin Dominyonları yani Commonwealth Camiası ile olan ilgi ve bağıntısının bir emaresidir. İşte «Commonwealth» probleminin önemi bu bakımdan da meydana çıkmaktadır.

İngiltere'de artık «peasant» yani köylü yoktur, orada çiftçi vardır. Daha I. Dünya Harbinden itibaren köylü kalmamıştır. Bu bakımdan artık İngiltere'de köy yoktur denilebilir. İngiltere'ye çok düşkün olduğu tereyağ ve peynir Yeni Zelanda'dan, et Avustralya'dan, Buğday ise Kanada'dan gelir. II. Dünya Harbinden sonraki bütün büyük değişikliklere rağmen, ananelerine ve âdetlerine çok bağlı olan İngiltere için bunları değiştirmek çok zordur.

Fransa'nın De Gaulle tesiriyle İngiltere'nin Ortak Pazar'a girme muhalefetine karşılık, Almanlar'm İngiltere'nin Ortak Pazar'a dahil olmasının samimî olarak arzuladıkları görülmektedir. Bugünün Almanya'sı ve Almanları çok realist olmuştur. Dünya meselelerine hissî yönden değil, realist bir görüşle ve vukufu bakmakta ve fedakârlıkla iştirak etmektedirler. Prusya Almanya'sının müfrit milliyetçiliği yerini bugünkü Almanya'da şuurulu bir milliyetçiliğe ve tam bir realiteye terketmiştir.

İngiltere'nin Ortak Pazar'a girmesi veya girmemesi senelerden beri münakaşa konusu olmaktadır. Bir kısım İngilizler, İngiltere'nin behemehal girmesi lüzum ve zaruretine inanırken diğer bir grup aksi tezi müdafaa etmektedir. İngiltere'nin Müşterek Pazar'a girmede geç kalmış olduğu, bundan sonra dahil olsa bile insiyatifi diğer memleketlere kaptırmış bulunduğu mütalâasında bulunanlar bir hayli kabarıktır. İngiltere'nin Ortak Pazar'a katılıp katılmaması konusu başta Parlâmento olmak üzere, Siyasî Partiler içinde, basın-da, Üniversitelerde, muhtelif Cemiyet ve Teşekküllerde münakaşa edilmektedir. İngiltere'yi bilenler, şüphesiz bundan en fazla Hyde Park hatiplerinin memnun olduklarını herhalde tahmin ederler.

Şunu hemen ifade edelim ki, siyasî partiler parti olarak bu konuda tam bir görüş birliğine varmamışlar ve bütün siyasî parti üyeleri fikirlerini, şahsî kanaat olarak ifade etmektedirler. Bir siyasî

parti idarecisinin bu konuda leh veya aleyhte mütalâaada bulunması asla partisini ilzam etmemektedir.

Nitekim, İktidarda bulunan ve Ortak Pazar'a dahil olmak için 9 Ağustos 1961 de resmen müracaatta bulunmuş olan Muhafazakâr Partisi içinde lehde olanların yanbaşında, Müşterek Pazar'a dahil olmanın tamamıyla aleyhinde olan parti üyelerinin adedi bir hayli kabarıktır. Ana Muhalefet Partisi, İşçi Partisi içinde de vaziyet aynıdır. İşçi Partisinde, girmeyi savunanlardan Mr. Heath'in ifadesine göre İngiltere'nin Ortak Pazar'a dahil olması şu 3 sebepten dolayı zarurîdir:

1. İngiltere, Avrupa'nın Birleşme Hareketi'ne artık bigâne kalamaz.
2. Dünyadaki kuvvetlerin birleşmesi, İngiltere'yi de içine alan bir Avrupa Birliğinin tesisini şart kılmıştır.
3. İktisadî Birliğin başarısı, bir grup devletin beraberce neler yapabileceğini ortaya koymuştur.

Bu zaruretlerin yanında, İngiltere'nin «Commonwealth» memleketlerine olan vecibelerinin de unutulmaması gerektiğini ileri süren Mr. Heath «Commonwealth» memleketlerinin de dünyanın kuvvet istikrarına çok şeyler kattığını belirtmiştir.

Artık İngiltere'nin bütün amaçlarına kendi kendine erişeceği fikri eski geçerliliğini kaybetmiştir. Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı İlgilileri ve Bakanları «Commonwealth» için özel bir düzene ihtiyaç olduğu, ancak bunun geçici olmasında ısrar etmektedirler. Diğer taraftan, 6 Müşterek Pazar Memleketinin kararlaştırdığı müşterek ziraat politikada radikal değişme yapılması istenemez kanaati de mevcuttur.

Bu arada zamanın İngiltere Başbakanı Mac Millan, Müşterek Pazar'a girme sırasında karşılaşılabilecek güçlükleri 3 ana noktada toplamış bulunuyordu:

1. İngiltere'nin «Commonwealth» ile olan bağları,
2. E.F.T.A. (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ¹ Teşkilâtı üyelerine karşı İngiltere'nin mesuliyetleri,
3. İngiltere ziraatinin durumu.

1) Yediler Bloku, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İngiltere, İsveç ve İsviçre tarafından kurulmuştur.

Bu 3 ana problem kısaca şöyle özetlenebilir.

«Commonwealth» Problemi :

İngiltere'nin «Commonwealth» ile olan siyasi bağları Müşterek Pazar'a dahil olmasından sonra da daha birkaç yıl şimdiki gibi devam edebilir. «Commonwealth»in değişen bünyesi neticesinde, İngiltere'nin Müşterek Pazar içindeki siyasi entegrasyonu meydana çıktıkça kendi durumu da değişebilir. İngiltere'nin «Commonwealth» ile olan iktisadi münasebetleri daha ziyade günlük bir problem halindedir.

Bilindiği gibi, «Commonwealth» memleketleri İngiltere piyasasında indirimli gümrük tarifeleri sayesinde önemli bir imtiyaza sahiptir. Buna karşılık İngiltere aym imtiyaza «Commonwealth» piyasalarında sahiptir. İngiltere piyasası «Commonwealth» memleketlerinin ihraç malları için başlıca piyasadır. Meselâ, Yeni Zelanda, sütli mamüllerini İngiltere piyasasında değerlendirir ve bunlara karşı bir gümrük duvarı ihdası o memleketin ihracatını köstekler.

4 «Commonwealth» üyesinden Kanada ihracatının % 17 ve ithalâtının % 11 i; Yeni Zelânda'nın durumunda ise ihracatının % 53 ü ve ithalâtının % 43 ü İngiltere ile olmaktadır. Avustralya ise ihracatının % 24 ü ve ithalâtının % 33 ünü İngiltere ile yapmaktadır. İngiltere piyasası, «Commonwealth» memleketlerinin tümü bakımından Müşterek Pazar piyasasına nazaran daha çok ticarî öneme sahiptir. «Commonwealth» ihracatının % 24 ü İngiltere'ye gitmekte, ve ithalâtının % 21 i ordan gelmektedir. Halbuki, Müşterek Pazar Memleketleri ihracatının % 10 u ve ithalâtının % 13 ü «Commonwealth» ile olmaktadır.

1960 da İngiltere ihracatının yalnız % 15 i Müşterek Pazar'a; % 37 si (Güney Afrika dışındaki) «Commonwealth» memleketlerine; % 11 i E.F.T.A. memleketlerine; % 37 si de diğer memleketlere gitmiştir.

Bundan dolayı İngiltere Hükümeti, Müşterek Pazar Camiası ile yapılan müzakerelerde «Commonwealth» piyasalarını mümkün olduğu kadar garanti altına almaya çalışmaktadır.

E.F.T.A. (7 ler) Problemi :

E.F.T.A. adlı yeni Ticaret Birliği'nin kurulmasına katılan İngiltere'nin Müşterek Pazar'a girmesi E.F.T.A. Teşkilâtındaki ortak-

larının durumunu sarsacaktır. İngiltere, böyle bir durum yaratmama mecburiyetini E.F.T.A. ya katılmakla yüklenmiştir. Diğer taraftan ekseri E.F.T.A. üyesi memleketler, Müsterek Pazar'a girmede İngiltere'yi izlemeğe hevesli gözükmemektedir.

Düşünülen tek husus, Müsterek Pazar'a girmekle kazanılacak ticarî avantajlara karşı kaybedilecek siyasî bîtarafılıktır. Meselâ İsveç, bu sebepten dolayı tam üyeliğe girmeyeceğini belirtmiştir. Danimarka, Norveç ve İrlanda (E.F.T.A. Teşkilâtına dahil değildir) ise Müsterek Pazar'a girmek için müracaatta bulunmuştur.

Neticede ortaya çıkan hakikat şudur ki, İngiltere, E.F.T.A. Teşkilâtı'nın dağılmasıyla ortaklarına gelecek zararı önlemeğe mecburdur.

b — Ziraat Problemi :

İngiltere ziraati ortaya özel bir durum çıkarmaktadır. İngilterede ziraat camia halen, fiat garantileri sistemi ile desteklenmektedir. Belirli gıda maddeleri istisnaî şekilde yabancı rekabete karşı, vergi tarifeleri yoluyla korunmaktadır. Müsterek Pazar'da bazı mamûller için tatbik edilecek sistemde ise, ziraat mahsulün fiatı gaye edinilen bir seviyede tâyin edecek ve piyasa talebi ile oluşmayacaktır. Bu fiatlar, toptan fiatlar olup ithal rüsumları veya nadiren Pazarlama Organı tarafından destek - satmalına neticesinde bu seviyede tutulacaktır. Eğer bu sistem dahilinde İngiltere Müsterek Pazar'a girerse, o zaman çiftçilerin maliyetini halen olduğu gibi vergi ödeyenler değil, müstehlik zümresi ödeyecektir. Ekserî İngiliz çiftçisi şimdi istifade ettikleri garanti fiatlar gibi Müsterek Pazar Sistemi içinde de aynı avantajlara sahip olacaklardır.

Fakat İngiltere Hükümeti, hem ziraat camiasını yukarıda belirtilen hususta ikna etmek ve hem de Müsterek Pazar Üyeleri müstahsilleri ile rekabet edemeyecek dalları, meselâ bahçivanlığı başka bir sahaya yöneltmek mecburiyetindedir.

1962 de Müsterek Pazar Bakanlar Konseyi, İngiltere'ye müsterek ziraat politikaya uyabilmesi için 1970 e kadar 7.5 yıllık bir intikal devresi tanımayı kabul etmiştir. Bu husus 1 Temmuz 1962 den itibaren tahılla, domuz, meyva ve sebzeler, şarap, tavukçuluk konusunda; Ekim 1962 den itibaren ise piring konusunda da yürürlüğe

girmiş bulunmaktadır. İngiltere ziraat mamûllerinin fiatları birçok hallerde Müşterek Pazar üyelerinininkine nazaran ucuzdur ve İngiltere ziraati, bünyesi itibarıyla Hollanda ve Danimarka'nın dışında, diğer Avrupa memleketlerinin ekserisinden daha kuvvetlidir.

Müşterek Pazar'da üzerinde durulan ana nokta, ihtisaslaşmanın avantajlarından faydalanma, en iyiyi en ucuz şekilde yapacak en uygun ellerin bulunması meselesidir. Bu prensibe nazaran, eğer İngiltere Müşterek Pazar'a girerse bazı sanayi kolları zayıflarken diğerleri genişleyecektir. Genel olarak İngiltere'nin Müşterek Pazar'a girmesinden istifade edecek sanayi kolları, piyasaların cesameti arttıkça maliyeti düşen dallar olacaktır. İngiltere'nin Müşterek Pazar'a girmesiyle istifadeleri olacak önemli sanayi kolları şöyle sıralanabilir: Çelik Sanayii, kimyevî maddeler, motorlu taşıt sanayiinde spor arabalar ve ticarî araçlar, yünlû mensucat, kauçuk imalâtı.

İstifade etmeleri şüpheli olanlar ise: Demir karışmsız metaller, uçak sanayii, rafineri, inşaat malzemeleri, cam, ilmî cihazlar, spor malzemeleri imalâtı. Halen iç piyasada himaye ile durumlarını muhafaza edebilen sanayiler Müşterek Pazar içinde zayıflayacaktır. Bunlar, pamuk, rayon, deri, saat, ayakkabı ve oyuncak sanayiidir. Herşeye rağmen, İngiltere'de sanayii esasında kuvvetli olduğu için, Müşterek Pazar düzeni içinde diğer konularda olduğu gibi problemlerle karşılaşılmıyacaktır.

c — *Wilton Park Toplantısı :*

İngiltere'nin Ortak Pazar'a dahil olup olmaması konusunun her yerde tartışılmakta olduğunu belirtmiştik. Yukardaki izahattan da anlaşılacağı üzere, İngiltere'nin Ortak Pazar'a dahil olmasının faydası yanında birtakım aksaklıklar da yaratacağı tartışılmaktadır. Aynı konu İngiltere'nin güneyinde Brighton yakınındaki Wilton Park'ta da tartışılmıştır.

Yukarda belirtilen 3 ana problemin hiç olmazsa İngiltere'nin Avrupa İktisadî Birliği'ne dahil olacağı ilk kritik yıllarda gözönüne alınması, İngiltere yönünden, gereklidir.

Wilton Park Konferansları, İngiltere'de muayyen meselelerin 1-2 haftalık bir müddet içinde muhtelif memleketlere mensup her meslekten seçilip davet edilen zevatın katıldığı bir ilmî seminer mahiyetini taşımaktadır. Toplantılar İngiltere'nin güneyinde II. Dünya harbinde Mareral Montgomery'nin karargâhı olan tipik ananevi

İngiliz stilinde bir şatoda yapılmaktadır. İçinde güzel bir kütüphanesi, toplantı salonları bulunan bu şatoda her temsileye 1 oda verilir. Konferanslar günde 2 ilâ 3 seans üzerinden yapılır.

Wilton Park Konferansları Avrupa'da ve genellikle Batı Dünyasında daha geniş bir işbirliği temini yolunda memleketlerde hâkim olan siyasî, iktisadî ve sosyal fikirlerin teati edilmesini sağlar.

Siyasî, iktisadî, sosyal ve askerî konularda senede 6-7 defa yapılan toplantılardan birisini de Müsterek Pazar konusu teşkil etmiştir. Bu toplantılara yarısı muhtelif memleketlerden olmak üzere 30 kadar davetli katılmaktadır. Hergün 1 lehde, 1 aleyhte olmak üzere hatipler Müsterek Pazar konusunda fikirlerini belirterek, bilâhare münakaşaya geçilmektedir.

1962 Mayısı sonunda Wilton Parkta Ortak Pazarla ilgili toplantı aktedildi.

Siyasîlerden, bu toplantıya Muhafazakâr Partinin 3 ileri gelen mebusu, Liberal Partinin bizzat başkanı, ve İşçi Partisinden aralarında Mr. Heath'in² bulunduğu 3 ileri gelen üye katılmıştı. Bu toplantılar sırasında öyle günler oluyordu ki hatiplerden Muhafazakâr Parti Temsilcisi lehde, İşçi Partisi ileri geleninin ise aleyhte konuştuğu oluyordu. Ertesi gün ise Muhafazakâr Parti Temsilcisi girme fikrini reddederken, İşçi Partisi Temsilcisi girmeyi müdafaa ediyordu.

Yalnız şu hususu belirtiyim ki, toplantıya katılan ve 3 ü Müsterek Pazar Devletlerine mensup cem'an 5 Sendika Liderinin beşi de İngiltere'nin Müsterek Pazar'a dahil olması tezini hararetle müdafaa ediyorlardı. Bundan da Sendikaların daha evvel de bir kere temas ettiğim gibi Müsterek Pazar, hattâ Müsterek bir Avrupa Birliği fikrini benimsemişler ve adetâ bu fikri sendikaların müsterek bir görüşü şekline sokmuşlardır. Zira onlara nazaran, nasıl ki çalışan bir kimsenin, işçinin problemleri büyük benzerlik arz ediyorsa, dünyanın bir nevi iki kutba ayrıldığı devrimizde demokrat cepheyi teşkil eden toplumların da problemlerinde aynı şekilde büyük bir benzerlik mevcuttur.

Ortak Pazar'la ilgili toplantıya İngiliz Hükümetinin davetlisi olarak, İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı ve Şişe Cam Fab-

2) O zamanlar İşçi Partisinin başta gelen liderlerinden olan, Müsterek Pazar Toplantılarına İngiltere Temsilcisi olarak katılan Mr. Heath halen Wilson Hükümetinin Savunma Bakanındır.

rikaları Umum Müdürü Şahap Kocatopçu ile birlikte katılmıştım. Konuşmaları büyük bir ilgiyle takibetmeme rağmen İngiltere halk efkârının kanaatini tam olarak öğrenmek mümkün olamamıştı. Dahil olmanın lüzumunu gayet kuvvetle müdafaa edenlere karşı aksi tezi o kadar büyük bir taassupla reddedenlere de rastlayınca, herhalde o toplumun tebellür etmiş umumî bir kanaati olmadığı fikrine gelinmiş oluyordu.

Bu umumî mülâhazalardan sonra, Wilton Park'taki görüşmelere kısaca temas edeyim:

1. Muhafazakâr görüş :

Lord Gladwyn — Eski Büyükelçi, Banka Müdürü ve halen Lordlar Kamarası Üyesi, İngiltere'nin Müsterek Pazar'a girmesini en fazla arzu ve mücadele edenlerden birisi.

- a) Lord'un kanaatine göre, İngiltere için en mühim problem kolonilerinin durumudur. (Her İngilizin kanaati gibi) Ancak Lord bunların halledilemeyecek meseleler olmadığı kanaatinindedir. Tereyağ, et, buğday ve meyvanın tedariki halledilebilir.
- b) Birçok Muhafazakâr İngiliz arasında Ortak Pazar'a dahil olmanın müsterek bir cemiyetin bir parçası olmak şeklinde mütalâa edilmesinden dolayı aleyhtarlık mevcuttur. Halbuki, Lord'un kanaatine göre bir kere böyle bir şey vârit değildir. Bazılarının zannettikleri gibi Ortak Pazar bir U.S.A. şekline inkilâbedecek değildir. Bir İngiltere, bir Almanya, bir İtalya, bir Hollanda, bir Fransa, Amerika'daki bir California, bir Alabama, bir Texas gibi bir eyalet olmayacaktır. Hiç değilse gelecek 50 sene için böyle bir durum mevzubahis olamaz.

Ortak Pazar'da muhakkak ki bir ekonomik entegrasyon neticesinde, bir siyasî yakınlaşma elbette ki olacak fakat herşeye rağmen siyasî yöndeki bağımsızlık bakî kalacaktır. Artık bazı eski ananelerde birtakım değişikliklerin günümüzde zaruret haline geldiğini kabul etmek gerekmektedir. Halbuki elan değişen dünyanın ve bir asır ileri gidildiğinin farkında olmayan kimseler, sırf bu subjektif hislerle, yani bağımsız büyük bir devlet halinden bir eyalet haline geleceğinden korkmaları tamamen hatalıdır.

- c) İngiltere'nin Commonwealth memleketlerine olan vecibelerini diğer Batı Devletleri de kabul ettikleri anda, bu yönden gelecek ve İngiltere için en önemli engeller kendiliğinden ortadan kalkmış olacaktır.

Muhafazakârların bir de aleyhtar olanını görelim :

Bu arada müfrit aleyhtarlara da rastlanıyordu ki, bunlardan birisi ilerlemiş yaşına rağmen coşkun bir heyecan ve taassupla İngiltere'nin asla Müsterek Pazar'a dahil olamayacağını ifade eden Muhafazakâr Parti'nin ileri gelen mebuslarından bir Lord idi.

Lord, İngiltere'nin dış ticaretinin yani ithalâtının % 41, ihracatının % 48 nin Commonwealth ile olduğunu ileri sürmüş ve İngiltere'nin Ortak Pazar'a dahil olması halinde bu pazarları diğer bir bloka meselâ U.S.A.'ya kaptıracağını, halbuki Ortak Pazar'a dahil olmadan bile Ortak Pazar Devletleri ile iyi münasebetlerin devam edeceğini ve müdafaa bahsinde müsterek gayretlerin devam edebileceğini belirtmiştir. Bizler daima Free Market - Serbest Pazar - taraftarıyız. Onun için, bir tarafı tutmak mevzubahis olmaması lâzımdır. O'na göre, Ortak Pazar, bir memleketler konfederasyonu olacaktır. Bu daha henüz sarih olarak bilinmeyen bir husustur. Eğer iş buraya kadar varacaksa, bu asla İngiltere'nin istiklâl duygularıyla bağdaşamaz.

Lord heyecanlı konuşmasını şu sözlerle bitirmişti, «I rather die than seeing my friends in New Zealand starve=Yeni Zelanda'lı dostlarımızın açlığa mahkûm edildiğini görmektense ölmeyi tercih ederim». Lord cenaplarını en ziyade Yeni Zelanda peynirlerinin satılmayacağı üzüyordu.

Bu üzüntüsü kendisinin, ölümü düşünmeğe sevkedecek kadar derin olduğuna göre, «Commonwealth» e olan bağlılığından mı, yoksa menfaat bağlarından mı ileri geldiğini tabiatıyla deşecek değilim. Ancak kendimi tutamayıp, Lord Hazretlerinin bu üzüntüden ölümüne müteessir olacağımı fakat bir iktisatçı sıfatıyla realiteleri görmenin ve ona göre hareket etmenin hissiyat ile karar vermektense evlâ olacağını söylemekten alıkoyamadım. 2 ci Dünya harbi başlayana kadar dış ticaretimizin % 60 dan fazlasının Almanya ile olduğu halde harp sonrası senelerinde birdenbire duraladığımı, sıkıntıya katlanmakla beraber Türkiyenin batmadığını, iktisaden çökmediğini aynı hususun İngiltere için de varit olduğunu izaha çalıştım.

2. Labor Görüşü :

Heathy lehde, Marsh adındaki genç mehus ise bilhassa İngiltere'nin Ortak Pazar'a dahil olmada geç kaldığını, şayet zamanında katılsaydı bunun bir fayda sağlayabileceğini belirterek, bugün İngiltere'nin bilhassa Commonwealth yönünden büyük fedakârlıklar yapması bakımından aleyhtardır.

3. Liberal Parti Görüşü :

Bizzat Liberal Parti Başkanı Grimond, Liberal Parti görüşünü belirtti. Geç kalındığından şikâyet etti. Kendisinin ifadesinde görüldüğü gibi, Liberal Parti'de ne lehde müfrit bir taraftarlık, ve ne de ileri bir aleyhtarlık mevcuttu.

Liberaller serbestî fikrine tamamiyle taraftardır. Hattâ, U.S.A.'nın Rusya'ya yardımını memnuniyetle karşıladıklarını, bugün artık zihniyetin değiştiğini, iktisadî kuvvetlerin yalnız serbestçe çalışmasında değil, fakat aynı zamanda yardım sahasında da serbestînin lüzumuna kâni bulunmaktadırlar. Liberaller, bir Avrupa Birliği'ne taraftardır, ancak lüzumsuz rekabet grupları yaratılmasını arzu etmemektedirler.

*
**

Ben şahsen, Ortak Pazar Manzumesi'nin iktisadî olduğu kadar siyasî ve askerî bir birlik olduğu kanaatindeyim. Nasıl ki biz Nato'ya dahil olmakla birtakım fedakârlıkları göze aldysak, Müşterek Pazar konusunda da aynı şekilde birtakım külfetlerin, fedakârlıkların mevcut olduğunu bildiğimiz halde tüm olarak dahil olmada zaruret olduğu kanaatini besleyenler arasındayım.

Bu konuşmanın yapılmasından sonra 1964 Ekiminde İngilterede seçimler yenilendi ve İşçi Partisi küçük bir ekseriyetle İktidara geldi. Wilton Park hatiplerinden Healy Millî Savunma Bakanlığına getirildi.

1 Aralık 1964 de ise memleketimiz Ortak Pazara ortak üye sıfatı ile katıldı.